

Тацієнко Валерій Вікторович, доцент кафедри фінансового права та фінансового адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах проблема боротьби зі злочинами, пов'язаними з корупцією, набуває значної актуальності. Одним із важливих аспектів сучасної правової політики в Україні є реформування системи запобігання і протидії корупції. У світовому Індексі сприйняття корупції за 2016 рік Україна отримала 29 балів зі 100 можливих, посівши 131 місце в рейтингу серед 176 країн. Цю сходинку з нами розділили Казахстан, Росія, Непал та Іран [1].

Корупція проникла фактично в усі сфери життєдіяльності суспільства: економіку, політику, культуру, освіту, науку, спорт, охорону здоров'я, побут тощо. Корупційні схеми в бізнесі й органах влади підмінили собою легальні й прозорі економічні відносини.

Корупція становить реальну загрозу національній безпеці, адже перешкоджає проведенню ефективної військової, правоохоронної та соціальної політики, дискредитує публічні інститути в очах населення України та міжнародної спільноти. За цих обставин запобігання корупційним злочинам набуває важливого значення, оскільки йдеться про «збереження української державності та цілісності української політичної нації» [2, с. 4].

Корупція в Україні стала чинником, що стоїть на заваді соціально-політичних змін у нашій державі. У зв'язку з цим законами України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 року [3], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року [4], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 7 квітня 2011 року [5] було внесено відповідні зміни до Кримінального кодексу (КК) України [6] та низки інших законодавчих актів. Так, було уніфіковано назву предметів злочинів, розміщених у розділі XVII КК України «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» КК України, замінивши термін «хабар» поняттям «неправомірна вигода», а на виконання положень Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [7] (ратифікована Верховною Радою України 18 жовтня 2006 року [8]) криміналізовано такі діяння: 1) пропозиція неправомірної вигоди; 2) обіцянка неправомірної вигоди; 3) прийняття пропозиції неправомірної вигоди; 4) прийняття обіцянки неправомірної вигоди.

З метою посилення кримінальної відповідальності осіб, які наділені службовими повноваженнями, за вчинені ними корупційні діяння, а також задля запобігання таким діям у прикінцевих положеннях Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [9] законодавець доповнив зміст ст. 45 КК України [6] приміткою, де навів вичерпний перелік корупційних злочинів [10, с. 35], пов'язаних із неправомірною вигодою, а саме: «корупційними злочинами відповідно до КК України вважаються злочини, передбачені ст. 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), ст. 262 (викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем), ст. 308 (викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), ст. 312 (викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), ст. 313 (викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням), ст. 320 (порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів), ст. 357 (викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження), ст. 410 (викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст. 210 (нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням), ст. 354 (підкуп працівника підприємства, установи чи організації), ст. 364 (зловживання владою або службовим становищем), ст. 364-1 (зловживання

повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), ст. 365-2 (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги), ст. 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), ст. 368-2 (незаконне збагачення), ст. 368-3 (підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), ст. 368-4 (підкуп особи, яка надає публічні послуги), ст. 369 (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі), ст. 369-2 (зловживання впливом) КК України». У примітці до ст. 45 КК України законодавець надав вичерпний перелік корупційних злочинів.

Запорукою ефективності функціонування системи запобігання корупційним злочинам є комплексне застосування профілактичних і запобіжних заходів. Запобігання корупційним злочинам – це особливий вид соціального управління, напрям антикорупційної діяльності, який полягає в усуненні, нейтралізації чи обмеженні дії факторів корупції, цілеспрямованому впливі за допомогою комплексу спеціально розроблених законних засобів на систему суспільних відносин у сфері реалізації публічної влади, що має на меті стимулювання осіб, уповноважених на виконання функцій держави, та інших суб'єктів до правомірної поведінки у сфері публічної влади, перешкоджання вступу їх у корупційні відносини та припинення таких відносин [11, с. 16–17].

Нині доцільно вивчити причини й умови, що детермінують корупцію в сучасному українському суспільстві, з'ясувавши її види, форми й обсяги. Це дасть змогу розробити механізм державного та публічного впливу для їх ефективного усунення. Причини й умови корупційної злочинності становлять сукупність криміногенних обставин, які різною мірою у взаємодії з особистістю особи злочинця й іншими факторами детермінують учинення корупційних злочинів. До основних причин поширення корупційних злочинів належать: моральна деградація суспільства; незадовільний стан економіки та промисловості; бюрократизм; низький правовий та культурний рівень осіб, які перебувають на державній службі; незацікавленість влади в боротьбі з корупцією тощо.

Запорукою запобігання корупційним злочинам є системний підхід, зокрема комплексне, безперервне та своєчасне застосування правоохоронними та контролюючими органами запобіжних заходів кримінологічного, кримінально-правового та оперативного-розшукового характеру відповідно до чинного законодавства України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Індекс корупції CPI-2016 [Електронний ресурс] // Transparency International : [сайт]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016>. – Назва з екрана.
2. Профілактика корупційних правопорушень : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (Харків, 7 квіт. 2015 р.). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 357 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 квіт. 2013 р. № 221-VII // Офіційний вісник України. – 2013. – № 37. – Ст. 7.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Закон України від 13 трав. 2014 р. № 1261-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 28. – Ст. 937.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 7 квіт. 2011 року № 3207-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 41. – Ст. 414.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : між нар. док. від 27 січ. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 47–48. – Ст. 2028.
8. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 252-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 497.
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
10. Захарчук О. З. Нормативне закріплення корупційних злочинів за законодавством України та їх класифікація / О. З. Захарчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2015. – № 813. – С. 33–38.
11. Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Мельник Микола Іванович. – Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2002. – 26 с.